

Nr 247.

Av herr **Karlström** i Lummelunda **m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 107, angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 107 angående omorganisation av hushållningssällskapen ifrågasattes en förhöjning av hushållningssällskapens anslag till 2,500,000 kronor och statens övertagande av avlöningen till hushållningssällskapens sekreterare. I samband därmed föreslås en förändring av de grunder för fördelningen av anslagen till hushållningssällskapen, som beslötos av 1914 års riksdag. Enligt bilaga F till den kungl. propositionen skulle det till 2,500,000 kronor höjda statsanslaget Gotlands läns hushållningssällskap erhålla ett belopp av 36,393 kronor 12 öre. För åren 1920—22 utgick anslaget för samma hushållningssällskap med 47,500 kronor.

Den minskning av anslaget till Gotlands läns hushållningssällskap, som sålunda skulle bli följderna av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseende, skulle enligt vår åsikt få en synnerligen menlig inverkan på nämnda hushållningssällskaps verksamhet. Då de av Kungl. Maj:t föreslagna principerna för anslagens fördelning på landets hushållningssällskap ej heller i vad de komma att beröra Gotlands läns hushållningssällskap kunna anses ge uttryck för full rättvisa, anse vi oss nödsakade att härvidlag hemställa om de ändringar, som enligt vår mening äro oundgängligen påkallade.

Till belysning av denna fråga vilja vi först hänvisa till det yttrande, som Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott år 1921 avlät över det av tillkallade sakkunniga avgivna betänkandet angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m. Beträffande fördelningen av hushållningssällskapens andel av brännvinsförsäljningsmedlen anfördes i detta yttrande huvudsakligen följande.

Tidigare fördelades den hushållningssällskapen tillerkända andelen av brännvinsförsäljningsmedlen efter folkmängden i sällskapens områden. Rusdrycksmedelskommittén föreslog, att denna ordning fortfarande skulle tillämpas. Då hushållningssällskapen hördes över detta förslag, yrkade åtskilliga av dem ändrad fördelningsgrund. Såsom skäl därför anfördes,

att den förut tillämpade grunden icke ledde till en fullt rättvis fördelning, då hushållningssällskap, inom vilkas områden större städer voro belägna, på grund härav erhöle betydligt större belopp än vad såväl områdets areal som antalet jordbruksidkande invånare inom området kunde motivera. Jämväl anfördes, att samma grund oskäligt gynnade de större hushållningssällskapen på de mindres bekostnad, emedan en viss, ungefär lika stor del av inkomsterna tagas i anspråk för ordinarie förvaltningsutgifter oavsett hushållningssällskapsområdets storlek.

Dessa synpunkter blevo beaktade i det förslag rörande fördelning till hushållningssällskap med flera av ersättning för indragna brännvinsförsäljningsmedel, som Kungl. Maj:t år 1914 förelade riksdagen och av densamma antogs. Då hushållningssällskapen äro av i hög grad växlande storlek, men alla måste för sin förvaltning hava vissa tjänstemän samt lokal och äro nödsakade att vidkännas vissa expensutgifter, ehuru väl nämnda kostnader äro ganska växlande, bestämdes ett grundbelopp av tio tusen kronor till varje hushållningssällskap. Aterstoden av den utgående ersättningen skulle beträffande tiden från och med år 1920 disponeras sålunda, att tre femtedelar fördelades efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom hushållningssällskapsområdena och två femtedelar efter den övriga folkmängden inom samma områden, dock att — då varje hushållningssällskap vore i behov av ett visst minimibelopp för att inom sällskapetets verksamhetsområde på ett nöjaktigt sätt kunna tillvarataga och befordra jordbrukets och dess binärings intressen — intet hushållningssällskap skulle erhålla mindre än 35,000 kronor.

De sakkunniga hava verkställt en utredning om de olika hushållningssällskapens ekonomiska ställning, av vilken framgår, »att kristiden försatt hushållningssällskapen i en sådan situation, att en fortsättning av deras för landet fruktbringande verksamhet allvarligen äventyras, om icke sällskapen snarast erhålla en fullt effektiv ökning av sina inkomster, så att det blir möjligt för dem, icke blott att i oförminskad och lämplig omfattning upprätthålla och fullfölja sin nuvarande verksamhets olika grenar, utan även att till gagn för landet utvidga verksamheten och taga nya initiativ.» För åstadkommande av sådan effektiv ökning av hushållningssällskapens inkomster hava de sakkunniga föreslagit höjning med 100 procent av ersättningen för de indragna brännvinsförsäljningsmedlen.

I sammanhang med denna höjning skulle de nu fastställda grund- och minimibeloppen försvinna.

I de sakkunnigas betänkande hade angivits, att vid 1920 års ut-

gång den bästa ekonomiska ställningen innehades av Malmöhus läns hushållningssällskap, att bland andra Kristianstads läns och Skaraborgs läns hushållningssällskap innehade relativt avsevärda tillgångar och att svagast ställda syntes vara 5 andra sällskap, bland dessa Kalmar läns norra och Gotlands hushållningssällskap. Man hade kunnat vänta, att de sakkunniga föreslagit en inkomstförbättring större för de sällskap, som hade svag ställning och mindre för de sällskap, vilkas behov av ökade inkomster ej äro särskilt framträdande. I dess ställe ha sakkunniga, såsom av tabellen framgår, gynnat Malmöhus läns hushållningssällskap med en förhöjning av brännvinsförsäljningsmedlen med 102.33 procent, Kristianstads läns hushållningssällskap med 113.18 procent och Skaraborgs läns hushållningssällskap med 115.20 procent men däremot avfärdat Kalmar läns norra hushållningssällskap med 68.75 procent och Gotlands läns hushållningssällskap med endast 37.44 procent.

Förvaltningsutskottet hade icke funnit annan förklaringsgrund till ett så uppenbarligen orimligt förslag än att sakkunniga icke gjort sig reda för innebörden av detsamma. Vad särskilt Gotland beträffade skulle antagandet av de sakkunnigas förslag verka förkrossande för möjligheten att framgångsrikt stödja strävandena att höja dess näringsliv. För innevarande år har länets landsting anslagit till

jordbruket i allmänhet	kronor	2,000
stipendier åt lantbruks elever	»	375
folkhögskolan och lantmannaskolan kronor 17,695, därav		
å lantmannaskolan kan anses belöpa	»	8,455
kemisk station	»	5,800
hästpremiering	»	900
nötboskapsavel och mejerihantering	»	9,000
fåravel	»	500
svinavel	»	950
fjäderfäavel	»	500
trädgårdsodling	»	900
veterinärväsen	»	13,805
jakt och fiske	»	3,900
	kronor	47,085
vartill komma utgifter för slöjd	»	6,025
och till skogsvård	»	2,500

Summa kronor 55,610.

Att av landstingen, som uttaxerar en skatt över 2 kronor per bevillningskrona, äska än högre anslag torde icke kunna ifrågasättas, synnerligast som betydande utgifter förestå för landstinget för epidemisjukvård, byggnader för folkhögskola, landstinget påtvingad kostnad för att Gotland må kunna erhålla ett människovärdigt hospital m. m. Hushållningssällskapet måste därför, om de sakkunnigas förslag blir genomfört, göra sig berett på att fortfarande av brist på medel icke kunna avlöna någon vandringsrättare, icke kunna lämna högst nödiga medel till nötboskapspremieringen och eventuellt att indraga någon gren av sin verksamhet.

På grund av vad sålunda blivit anfört hade förvaltningsutskottet hemställt,

antingen att en sådan fördelning av ifrågavarande medel må stadgas, att hänsyn toges till varje hushållningssällskaps större eller mindre behov av statsbidrag,

eller att nuvarande bestämmelser, dock med förhöjning till det dubbla av grund- och minimibelopp, måtte bibehållas.

Då det gäller att bedöma lämpligheten av att nu reducera anslaget till Gotlands läns hushållningssällskap, bör bemärkas, att hushållningssällskapet visserligen skulle eventuellt befrias från betalande av nu utgående sekreterarelön 4,000 kronor men i stället påföras en utgift för vissa rese- och traktamentskostnader med 2,508 kronor. Omöjligheten att med landstingsmedel komplettera det minskade anslaget till hushållningssällskapet framträder av det förhållandet, att landstingsskatten å jordbruksfastighet inom Gotlands län nu utgör 2 kronor 39 öre samt att landstinget fortfarande till ändamål, vilka falla inom området för hushållningssällskapets verksamhet, utgiver närmare 60,000 kronor. Man kan lämpligen sammanställa dessa förhållanden med Kungl. Maj:ts förslag beträffande exempelvis Kristianstads läns hushållningssällskap. Anslaget till nämnda hushållningssällskap, som tillhör de ekonomiskt bäst ställda, skulle ökas med i det närmaste 20,000 kronor eller från 92,920 kronor år 1919 till 112,725 kronor 18 öre.

Det torde utan överdrift kunna sägas, att om Kungl. Maj:ts förslag oförändrat bifalles, Gotlands läns hushållningssällskap nödgas, till oerhörd skada för Gotlands näringsliv, kraftigt inskränka sin verksamhet. Det samma gäller även för Kalmar läns norra hushållningssällskap, vars anslag enligt den kungl. propositionen skulle utgå med endast 45,649 kronor 56 öre.

Dessa för de båda nämnda länen och säkerligen även för landet menliga följder skulle kunna avvärjas, om ett minimibelopp av 50,000

kronor tillerkändes varje hushållningssällskap. Då enligt bilaga F. Kalmar läns norra och Gotlands hushållningssällskap skulle komma i åtnjutande av sammanlagt 82,092 kronor 70 öre, skulle förslaget om ett minimibelopp beröva de övriga sällskapen endast sammanlagt 17,967 kronor 30 öre.

På grund av vad sålunda blivit anfört tillåta vi oss att hemställa,

att riksdagen ville antaga den i propositionen föreslagna förordningen angående fördelning av allmänt anslag till hushållningssällskapen såsom ersättning för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel med följande ändring och tillägg:

Vid fördelningen av — — — områden, dock att, därest enligt dessa grunder något hushållningssällskap skulle erhålla mindre än 50,000 kronor, detta belopp tillägges hushållningssällskapet och återstoden av anslaget enligt sagda grunder fördelas mellan de övriga hushållningssällskapen.

Fördelning — — — — folkräkning.

Statskontoret — — — — ersättningsbeloppen.

Stockholm den 21 mars 1923.

Hugo Karlström,
Lummelunda.

Th. Gardell.

Th. Hansén.

Emil Gustafson.

Sig. A. Carlsson.

Albert A. Johansson.

Ruben Wagnsson.

Lars Dalgren.

M. L. Petersson,
Broaryd.

J. Jonsson,
Mörkhult.
